

ו י ק ה ל ב

בלבד — מ"מ יש לפרש שהארון הי' הכלי היחידי שהוא עשהו בעצמו, או שרק הארון עשהו בלי סיוע זולתו. והטעם ע"ז ג"כ מובן לפי פשוטו של מקרא: הארון הי' דבר העיקרי והמקודש ביותר מכל כלי המשכן, ולכן נעשה דוקא ע"י בצלאל — החכם יותר והעיקרי מכל עושי מלאכת המשכן¹⁰.

וא"כ יש לתמוה: מה הכריחו לרש"י להוציא את הכתוב מפשוטו (ד"ויעט) בצלאל היינו שעטאו ממש), ולפרש שהמלאכה רק נקראת על שמו (לפי שנתן נפשו על המלאכה)?

גם צריך להבין: מכיון שהכתוב אומר "ויעט בצלאל", הי' לו לרש"י לכתוב בל' הפסוק — "(לפי שנתן נפשו על) העט", ולא לשנות ולומר "המלאכה"?

(7) שהרי המשכן ענינו "ושכנתי בתוכם", ובפרטיות הי' זה ע"י הארון "ונועדתי לך שם וגו'" (תרומה כה, כב).

(8) וגם לפרש"י שנתן נפשו על הארון יותר משאר החכמים, מוכרח לומר כן — דאל"כ למה נתן בצלאל נפשו על הארון דוקא?

(9) וכן — ראו קרא הוי' בשם בצלאל (לה, ל), ולכן עשה הכלי שמשם באו אח"כ כל הקריאות (ראה רש"י תרומה שם).

(10) בנוגע שאר הכלים י"ל בכמה אור פנים: (א) כמו שקרא הי' בשם בצלאל לבדו — גם בעשיית הכלים כן הוא. (ב) שום כלי לא נעשה ע"י איש אחד, ולכן אינו מפרט מי עשאו. (ג) מכיון שלא נעשה ע"י בצלאל (העיקר שבחכמי לב) ואיזו הארון (העיקר שבכלים) אינו מפרט מי עשאו ומסתפק ב"ויעט" סתם (שכ"ה לשון המקרא — ראה פרש"י ויחי מח, ב); והרבה מקראות קצרי לשון).

א. עה"פ: "ויעט בצלאל את הארון וגו'" מפרש רש"י: "ויעט בצלאל — לפי שנתן נפשו על המלאכה יותר משאר חכמים: נקראת על שמו".

ומובן שכונת רש"י בפירוש זה, ליישב שאלה פשוטה המתעוררת בה"תיבות "ויעט בצלאל": מה נשתנה עשיית הארון, שדוקא בה פירש הכתוב שעשאה בצלאל, דלא כשאר כלי המשכן שבהם נאמר "ויעט" סתם? — לזה מתרץ רש"י שלפי שנתן נפשו על מלאכת הארון יותר משאר החכמים נקראת על שמו.

אמנם צ"ל: הלא מובן, דאף שבכללות מלאכת המשכן השתתפו כל איש חכם לב היודעים בזה, אי אפשר שכללם מהם ישתתף בעשיית כלא"א מפרטי המשכן, אלא שכל אחד מהם עשה חלקו במלאכת הקודש של המשכן באחד הפרטים שלו — וא"כ הלא יש לפרש את הכתוב "ויעט בצלאל" כפשוטו, אשר בצלאל (עצמו והוא לבדו) עשה את הארון.

[ואף שבודאי השתתף בצלאל (שהי' ראש לכל חכמי לב שהרי מלא אותו רוח אלקים בחכמה וגו' לעשות בכל מלאכת מחשבת וגו' ולהורות וגו' "י, ובמילא הרי עשה, או עכ"פ הורה) בעשיית כל כלי המשכן, ולא בהארון

-
- (1) פרשתנו לו, א.
 - (2) בדפוס ראשון: החכמים.
 - (3) וכפי הש"ת.
 - (4) פרשתנו לו, א"ב.
 - (5) ולהעיר מ"ש (פרשתנו לו, ז): איש איש ממלאכתו אשר המה עושים.
 - (6) פרשתנו לה, לא ואילך.

שהרי מובן ד"ועשית" אין הכוונה כפשוטו, שמשה לבדו יהי' העושה בפועל (והוא דבר הנמנע שיעשה את כל אלו המלאכות שנאמר בהם "ועשית"); ואדרבה מפורש בקרא שנעשה ע"י "כל איש חכם לב". לעשות את כל מלאכת עבודת הקודש וגו' "10; ועוד יותר מפורש ברש"י "11: "שלא עשה משה שום מלאכה במשכן" — ומכיון שאת הציווי ד"ועשית" (ברוב הפעמים עכ"פ, ומהם נלמד על כל מקום שנאמר "ועשית") אין לפרשו שהעשי' עצמה מוטלת על משה, אלא — שהוא יצווה וכו' על כל העשיות דהמשכן —

[ומצינו כבר שלשון ע"ד "ועשית", מתאימה גם באם לא ייעשה הדבר במו ידיו ממש, ומוכרח הוא במ"ש "ויהי בונה עיר" ופרש"י ויהי קין בונה עיר "12 — וכי בכוחו של אדם אחד לבנות עיר שלמה? ! אלא הפי' שנבנה על פיו — וכמו כן הפירוש ב"ועשית" שיהי' נעשה על פיו,

וא"כ מה נשתנה הציווי דעשיית הארון שנאמר בו "ועשו"?

(16) פרשתנו לו, א.

(17) פקודי לט, לג.

(18) בראשית ד, יו. אבל "ויבן לו בית ולמקנהו עשה סוכות" (וישלה לג, יז) — יל"פ שהוא מהמקראות קצרי לשון — שלא פי' מי הבונה כו'.

(19) דרך אגב: רש"י זה — דוגמא בולטת דהכלל שנתבאר כמה פעמים, שבכו"כ פרש"י — מעתיק רש"י חיבות מהכתוב, היינו שכונת פי' שכאילו היו התיבות דפי' רשו כתובות בפנים הכתוב בין תיבות ה' כתוב שמעתיק, ולולא "תיקון" הבחור הוצ' צער היו צ"ל תיבות הכתוב שבפנים פרש"י כתובות באותיות כהתיבות שמעתיקן רש"י לפני התחלת הפי', ובנווד: "ויהי קין בונה עיר ויקרא שם העיר לזכר בנו חנוך."

ב. ויובן כ"ז בהקדם מ"ש רש"י בפ' תרומה "10 בנוגע לכפורת הארון: "ואעפ"י שלא נתן שעור לעובי' פירשו רבותינו "11 שהי' עובי' טפח". ולכאורה מהו הטעם שרש"י משמיענו בפירוש פשוטו של מקרא הנ"ל שיעור עובי הכפורת (שלא נאמר עובי "12 בשאר הכלים), ובפרט שאין לזה הוכחה ב" פשוטו של מקרא כ"א כלשונו "פירשו רבותינו"?

וי"ל שבוה בא להסביר, בדרך אגב "13, למה שינה הכתוב בלשון ה' ציווי דעשיית הארון, "ועשו" (לשון רבים) ארון. עצי שטים וגו' "14, דלא כהציוויים "15 דעשיית שאר הכלים וה' בגדים שנאמר בהם, "ועשית גו' "16?

* (10) כה, יו.

(11) סוכה ד, ב.

(12) ובסוכה (ה, א) מדובר בקומתו, משא"כ עובי ע"ד הפשט.

(13) כי אין הענין שרק זהו כונתו, שהרי בעשיית המשכן וכליו ובגדי כהונה מביא רש"י הרבה דברים שאין להם הכרח בפשט "14 — כי מובן גם לכן חמש למקרא שהפרטים המבוארים בהכתובים אינם כל הפרטים שהיו בהם, ומוכרח בפשטות שהיו עוד כו"כ פרטים, ולכן הפרטים הנלמדים בחלק ההלכה וכו' שבתורה ואינם סותרים הפי' הפשוט שבכתובים, מביאם רש"י בכדי לבאר מראה הבגדים והכלים, ועיין רש"י תצוה (כת, דיו): ולבי אומר לי כו' ועוד אומר לי לבי כו' אני כותב מעשיהם כמות שהוא למען ירוץ הקורא בו כו'.

ולעזיר מההפסורה דתצוה: הגד את בית ישראל את הבית ויכלמו מעונותיהם גו' ואם נכלמו גו' ועשו אותם (יחזקאל מג, ייא).

(14) מש"כ "ועשו לי מקדש גו' אינו מענינו, כי שם מדובר אודות כל המשכן כולו — המוטל על כל חכמי לב.

(15) כמו שהקצו במדרש (שמור"ר פל"ד, ב) ובכמה מפרשי החומש (רמב"ן, אזה"ח וכו') — ותירוצם ע"ד המדרש ולא ע"ד הפשט.

ואף שגם בהקשרים כתיב: "ועשית את הקרשים גו'", ומפורש ברש"י: "שלא היו יכולין להקימו... מחמת כובד הקרשים" — הרי המדובר בה' ציווי הוא ע"ד העש' ואפ"ל — מושכב, ופשיטא שלא הי' בזה דוגמת הענין דהגבהה מן הקרקע והנחה ע"ג הארון — כמו שהי' בכפורת.²¹

ג. וע"פ הג"ל בפרשתנו ש"ויעש בצלאל את הארון גו'", כוונתו בפש"טות היא, לכאורה, שבצלאל בעצמו עשה את הארון — מתעוררת הקושיא: הרי מפורש בפ' תרומה: "ועשו ארון גו'", שעשייתו תהי' על ידי רבים; ועוד (ועיקר): הרי א"א להיעשות ע"י איש אחד!?

ולכן מפרש רש"י "ויעש בצלאל" הוא (לא כפשוטו, אלא) לפי שנתן נפשו על מלאכת הארון נקראת על שמו.

ואף כי ודאי אשר כל החכמי"לב נתנו נפשם על מלאכת המשכן שעשו הם, וכמש"ב בננוע לכא"א מהם: אשר נשאו לבו לקרבה אל המלאכה לעשות אותה: — לכן מוסיף רש"י לפרש: (שבצלאל נתן נפשו) "יותר משאר חכמים".

אמנם עדיין צ"ל לאידך גיסא: מכיון שהעיקר ביתרון מעלתו של בצלאל ויחודו הי' בתפקידו דמלוהורות נתן בלבד²², היינו שהוא הי' מורם

ועכצ"ל שזהו החידוש בעשיית הארון — "ועשו" ל' רבים — להורות ש' מלאכת הארון אינה ע"י איש אחד כ"א ע"י רבים דוקא — משא"כ בשאר כלי המשכן — "ועשית", שפי' כולל, כנ"ל, יחיד או רבים, וליישב ע"ד הפשט²³ הקושיא מה נשתנה הארון משאר הי' כלים בזה — מוכרח רש"י לבאר פרט שבארון שלכן א"א שיעשהו יחיד (אף שלא נמצא הפרט כ"א בתושבע"פ), ולכן מעתיק פירוש רבותינו ומקדים לזה ומאריך: ואעפ"י שלא נתן שיעור לעובי' (כמו בכל הכלים שלא נתן שיעור לעובי' — כאן שאני ש)פירשו (לא "אמרו" — כ"א "פירשו") רבו' תינו שהי' עובי' טפה.

ומובן בפשטות שאין בכחו של אדם אחד לעבוד ולעשות חתיכת זהב רבת משקל כזה²⁴ — הכוללת זהב הכפורת והזהב רב שממנו נעשו שני הכרו' בים²⁵ — אם לא בסיוע של עוד בנ"א. ולכן נאמר "ועשו", ל' רבים.

(20) משא"כ, במדרש ברמב"ן וכו' (ה) נסמן לעיל בהערה 15.

(21) ואף שגם בננוע להמנורה כתיב (תרומה כה, לא) "ועשית מנורת זהב טהור", והמנורה היתה "ככר זהב טהור" (שם לט) שגם זה משא"כבד (ראה פרש"י שם שזהו קץ לישראל) הרי הי' זה "משקלה עם כל כלי" (כפי' הרמב"ן בפרש"י שם); גם את"ל שזהו משקל המנורה בפ"ע (רא"ם וכו' בפרש"י שם) הרי פרש"י שמשה לבד טלטל הככר והשליכו לאור (שם כה, לא).

(22) משא"כ ארון עצמו הרי יש פלוגתא אם הי' עובי השולים טפה (יומא עב, ב) ואין הלכה כמותו מנ"ח מצוה צה, ועוד שבכפורת הי' בו גם זהב הכרוכים וצריך הי' להגביהו ולהניחו על הארון, ובפרט שבפשטות הכתוב (תרומה כה, כא) משמע שנתינת הכפורת על הארון הוא גמר עשיית*

הארון — אף שהכפורת הוא כלי בפ"ע (סוכה ה, א) וראה צפע"נ ר"פ תרומה.

(23) תרומה כו, טו.

(24) פקודי לט, לג.

(25) וכן בהאדונים שכתוב בהם (תרומה כו, יט) "תעשה", אף שכל אדם הי' ככר כסף (פקודי לח, כז) — לא הי' הכרח להגביהם בעת עשייתם כו'.

(26) פרשתנו לו, ב.

(27) שם לה, לה.

הוראה שבוה? אלא דזהו דיוק רש"י
 "לציווי מלאכת המשכן", המלאכה
 בפועל.

וכן הוא בנדר^ד: נתינת נפשו
 המיוחדת של בצלאל בנוגע להארון
 היתה עד ל"מלאכת הארון", היינו גם
 בהמלאכה והפעולה של הארון —
 משא"כ בשאר כלי המשכן.

ד. ה"ינה של תורה" שבפרש"י
 זה:

הכח דמס"נ הוא למעלה מכל כחות
 האדם, הן המקיפים והן הפנימיים.
 אמנם תכלית הכוונה היא, שכח המס"נ
 יחדור תוך כל כחות האדם, עד לכח
 הכי תחתון, כח המעשה, שגם העשיות
 והפעולות שלו תהיינה מתאימות ל"
 תנועת המס"נ שלו.

ולזה מרמו רש"י בהמס"נ של
 בצלאל על הארון: "לפי שנתן נפשו
 על המלאכה", וכן"ל הרי "המלאכה"
 היא הפעולה הממשית — ז.א. שה"
 מס"נ שלו נמשכה בכל הכחות ועד
 לכח העשי' שלו, שגם בהמלאכה הי'
 ניכר שנתן נפשו.

ועי"נ, הנה לא זו בלבד שכל פעו'
 לות הכחות הן באופן אחר (מצד תנועת
 המס"נ שבהן), כ"א שגם הכחות מצד
 ענינם הם (כפי שהם כחות פרטיים
 בתכונות פרטיות) מתעלים עי"ז לדר"
 גא נעלית יותר, וזהו שרש"י ממשיך:
 "יותר משאר חכמים", שע"י המס"נ
 שלו נתוסף לו יתרון בכל הכחות עד
 לכח הכי עליון, כח החכמה, שהוא
 בבחי' "יותר" מכפי שהחכמה היא
 מצ"ע (והיינו כמו שהיא אצל "שאר
 חכמים" שלא נתנו נפשם). וכמובן גם
 מהמאמר "אין חכם כבעל הנסיון" יי.

ומדריכם של כל איש חכם לב בכל
 מלאכה ומלאכה (דלזה נחוץ כשרון
 נעלה ומיוחד, נוסף להשלימות "בחי"
 מה בתבונה ובדעת וגו') — וא"כ
 בודאי שנתן נפשו יותר משאר החכ"
 מים גם בעשיית שאר כלי המשכן,
 ולמה הודגשה מעלה זו דוקא בעשיית
 הארון?

לזה דייק רש"י לאמר "לפי שנתן
 נפשו על המלאכה" (ולא "על העשי'")
 — דיש הפרש בתוכנן של ב' לשונות
 אלו: הגדר של עשיית איזה דבר כולל
 במשמעותו את כל הפרטים שעל ידם
 נגמר ונשלם הדבר ההוא, היינו לרבות
 גם פרטים שאינם פעולות ומלאכות
 — כי בצירוף כולם היא עשייתו
 ושלמותו של הדבר. וכפרש"י במעשה
 בראשית²⁸, ויעש — תקנו על עמדו,
 תקנם בצביונם ובקומתן". ובמילא
 מובן שכן הוא בנוגע ל"עשיית ה"
 משכן: "בהעשי' כדולה לא רק עבודת
 ומלאכת המשכן בפועל, כ"א גם כל
 שאר הפרטים הנחוצים לבנין המשכן
 וכליו — ובכללם גם הלימוד וההוראה
 על הבנין והמלאכה.

משא"כ "מלאכה" פירושה הוא עבד'
 דה ופעולה; וכן הוא בנוגע למלאכת
 המשכן, העבודה והפעולה שהיתה
 בהמשכן²⁹. וכדמובח זה גם מפירוש
 רש"י³⁰: "הקדים להם אזוהרת שבת
 לציווי מלאכת המשכן לומר שאינו
 דוחה את השבת" — ולכאן, וכי כל
 מה שהי' בעשייתו אינו דוחה את
 השבת — הרי יש בה כמה פרטים
 המותרים בשבת, ובפרט הלימוד וה'

(28) בראשית א, ז, כה.

(29) ודוק בפרש"י (פרשתנו לו, ז) שפי'
 והמלאכה — מלאכת ההבאה ולא נתינת
 התרומה.

(30) פרשתנו לה, ב.

(31) ראה עקידה שער יד, ולהעיר מפ'
 השיחות קיץ ה'ש"ת ע' מה, ובכ"פ.

„אורי“ הוא מלשון „אור“, שהו"ע בחי' ז"א יי, או — חכ' — ראשית דע"ס, ו„חור“ הוא מלשון נקב, בחי' הנוקבא, ספי' המלכות יי, סיפא דכל דרגין, ו„בצלאל“ הו"ע „בצל אֵל“ בחי' שלמעלה מכהנ"ל, כי אֵל הוא חסד יי — תחלת ז"א, יומא דאזיל עם כולי יומין יי, או גם למעלה לגמרי — מז"א ומל', ממדות ומכל הע"ס, שהרי הוא שם הראשון שבי"ג מדות החד" חים יי, וכ"ש ש„צל אֵל“, שהוא ה' מקיף והצל של שם אֵל, הוא למעלה מכהנ"ל — מכוון לענין הנ"ל שכת המס"נ הוא למעלה מכל הכחות מקי' פים ופנימיים (זו"א ומל', שז"א לגבי מלכות הו"ע מקיף יי), והוא ממשיך מבחי' שלמעלה מכל הספירות, בחי' הכתר.

(41) ראה אוה"ת פקודי ע' ב'רלה, אוה"ת ויקרא ע' רלא, אוה"ת שובה ע' א'תקד, ש„אורי“ הוא בחי' חסד, [ואף שמבואר שם שבצלאל הוא בחי' יסוד — יש לתוּחך עם משנ"ת כאן, כי יסוד הוא בקו האמצעי העולה עד פנימיות הכתר].

(42) זוהר (מובא בכ"מ בדא"ח (שערי אורה ד, א (וראה שם צח, ב), משכני הא' תשי"א פ"ב, ועוד), ולא מצאתיו לע"ע בזור (הר), וראה לקו"ת בהעלתך לד, ג.

(43) ראה אוה"ת תשא ע' תתקנ ושם שאורי וחור הם בחי' יחור"ע ויחור"ת (ז"א ומלכות).

(44) פרש"י פקודי לה, כב.

(45) לקו"ת תזריע כג, ג בשם הע"ח ובכ"מ.

(46) ראה זוה"ג קצא, ב, נתבאר בע"ח שכה"ד פ"ב, פ"ח שחה"ס פ"א, לקו"ת הא' זינו ע"ו, ב, ועוד.

(47) ראה אוה"ת תשא ע' א'תתקמט, וראה לקו"ש ח"ד ע' 1348 בארוכה כל הדעות.

(48) ראה סידור נח, ד שז"א ומל' הוא בחי' סובב וממלא, ובלקו"ת שה"ש כט, א שהמשכת סוכ"ע כשבא בגילוי בממבי"ע זהו הנק' יחוד זור"ג.

שע"י שהמס"נ באה בנסיון, היינו במעשה בפועל, נתוסף בהחכמה שלו, עד ש„אין חכם“ כמוהו.

ומסיים רש"י: „נקראת על שמו“, שכ"ז נעשה לפי שע"י המס"נ ממש"י כים („נקראת“) בחי' הכתר יי שנקראת „שמו“ יי, שהיא („על“) למעלה מכל הספירות ופועלת בהם; לכן גם בנפש האדם היא פועלת עילוי בכל הכחות („שנשתלשלו מהם“ יי מהספירות דל-מעלה).

ה. וכח המס"נ הלזה בא לבצלאל בירושה מאבי אביו חור יי שמסר נפשו למנוע חטא העגל יי, שהוא היפך ענינו של המשכן — „ושכנתי בתוכם“ יי [אשר לכן צוה לעשות המשכן „כדי שידעו כל האומות שנתכפר להם מע"שה העגל" יי]. היינו שחור מסר נפשו שתומשך השכנת שכינתו ית' למטה, לכן גם בן בנו, בצלאל, מסר נפשו על מלאכת הארון, שבו הוא עיקר הגילוי ד„ושכנתי בתוכם“ יי.

ולכן מרומז ענין הנ"ל (שבסעי' ד') גם בשם יי בצלאל ושם אביו ושם אבי אביו יי — „בצלאל בן אורי בן חור“:

(32) לקו"ת אמור לג, ג ואילך.

(33) לקו"ת פקודי ז, ד.

(34) תניא רפ"ג.

(35) עפ"י יומתק למה כתוב גם „בן חור“ (תשא לא, ב, פרשתנו לה, ל) — כי מס"נ מצינו מפורש באבי אביו חור.

(36) סוה"ו, א, פרש"י תשא לב, ה.

(37) תרומה כה, ח.

(38) תנחומא תרומה ח, וראה גם פרש"י תשא לא, יח, לג, יא, ר"פ פקודי, וראה לקו"ש ח"ו ע' 153 ואילך.

(39) רמב"ן ר"פ תרומה, וראה לקו"ש ח"ד ע' 1346 בארוכה, לעיל ע' 118 ואילך.

(40) ראה תשובות וביאורים סי' א'.

(40*) עיין זוה"ב קנב, סע"א.

ו. עפ"ז יובן ג"כ הטעם שמשה ציווה לבצלאל "לעשות תחלה כלים ואח"כ משכן", ובצלאל "עשה המשכן תחלה ואח"כ עשה הכלים": מכיון שדרגת בצלאל היא למעלה ממקיפים ומפנימיים, ושם הרי הפנימיים מוש"רשים יותר⁴⁹, לכן רצה משה שיעשה תחלה כלים, הפנימיים ואח"כ המשכן, מקיף.

49) ראה אוה"ת ויקהל ע' ב'רד ואילך. וראה יהל אור ע' קצא שהקו שרשו נלקח מבחי' שלמעלה מעצם האור כו' אף שהוא מקיף את הקו.

אמנם בצלאל אמר שאף שזהו דר"גתו, מ"מ עד שמגיע לדרגא זו צריך לעלות ממטה למעלה מדרגא לדרגא, לכן "עשה את המשכן תחלה ואח"כ עשה כלים", כי בעבודת האדם צרי"כים להמשיך תחלה בחינת המקיף, ואח"כ פועל המקיף על הכחות פני"מיים⁵⁰.

(משיחת ש"פ ויק"פ תשל"א)

50) ראה תו"א פרשתנו פה, ג ואילך.

פקודי

הכתוב: "בחדש הראשון גו' באחד לחדש הוקם המשכן" מה שפי' בר"פ שמיני ע"ד יום השמיני, כי אי"ז מוכרת כאן].

(ד) הוספת ("ויהי נועם ה' אלינו עלינו") "וגו'" — שכוונתו בזה לרמוז תירוץ קושיא לתלמיד ממולח — מהי הקושיא?

(ה) מה משמיענו בסיומו "והוא א' מי"א מזמורים שבתפלה למשה", בעוד שכתוב זה הוא ב(סיום) המזמור של תפלה למשה עצמו? ומה נוגע שישנם י"א מזמורים בתפלה למשה?

ואף שעד"ז איתא במדרש, אבל (א) ידוע שרש"י אינו מעתיק מדרשים כ"א מה שנוגע לפשט"מ; (ב) רש"י אינו כותב כאן "כדאיתא במדרש" וכיו"ב, שמוה מובן שהוא ע"ד הפשט ממש, ולא מדרש המתאים לפשט"מ.

ב. והנה תוכן פירש"י זה — ברכה על השראת השכינה — הוא גם כפ' שמיני על הכתוב "ויצאו ויברכו את העם" ופירש"י: "אמרו ויהי נועם ה' עלינו יהי רצון שתשרה שכינה בך מעשה ידיכם כו'".

וצלה"ב השיניניים:

(א) התם הושמט הסיום האמור ב"פירושו כאן: "וגו' והוא א' מי"א מזמורים שבתפלה למשה" (אף שב"דוחק גדול י"ל שסמך בזה על פירושו בפקודי).

א. בהפסוק: "וירא משה את כל המלאכה גו' ויברך אותם משה" מע" תיק רש"י את התיבות "ויברך אותם משה" ומפרש: "אמר להם יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם ויהי נועם ה' אלינו עלינו וגו' : והוא א' מי"א מזמורים שבתפלה למשה".

וצלה"ב:

(א) מהו הקושי בהבנת כתוב זה ש"בשבילו הוצרך רש"י לפרש נוסח ברכתו — דלכא"ל, כאשר קיימו בני ציווי של הקב"ה, ובפרט כאשר "עשו אותה כאשר צוה ה' כן עשו", ובעבור זה מתברכים, מובן מאליו מהו תוכנה וענינה של הברכה (בנוסח של "אשרינו מה טוב וכו'", או "יישר כח" וכיו"ב)?

וביותר קשה, שרש"י מוציא לכא"ל את הכתוב ("ויברך") מפשוטו, כי הוא מפרש שלא היתה בל' ברכה כ"א בל' תפלה — "יהי רצון".

(ב) הקדמת "אמר להם" לכאורה מיותרת היא בפירושו, שהרי בכתוב גופא נאמר "ויברך אותם"?

(ג) מנ"ל להוסיף את הברכה השני': "ויהי נועם ה' אלינו עלינו וגו'" — כי אף דמצינו שאמרה משה, מהו ההכרח שזוהי הברכה כאן בפרשת פקודי?

ואף אם הדבר מוכרח — הו"ל לפרשו שם על הכתוב בתהלים [וכמו שלא הביא רש"י כאן בפ' פקודי על

(3) מ, יז.

(4) מדרש תהלים שם בתחילתו.

(5) ט, כב.

(1) פרשתנו לט, מב.

(2) תהלים מזמור צ בסופו.